

HAMERSKÝ POTOK o.s.

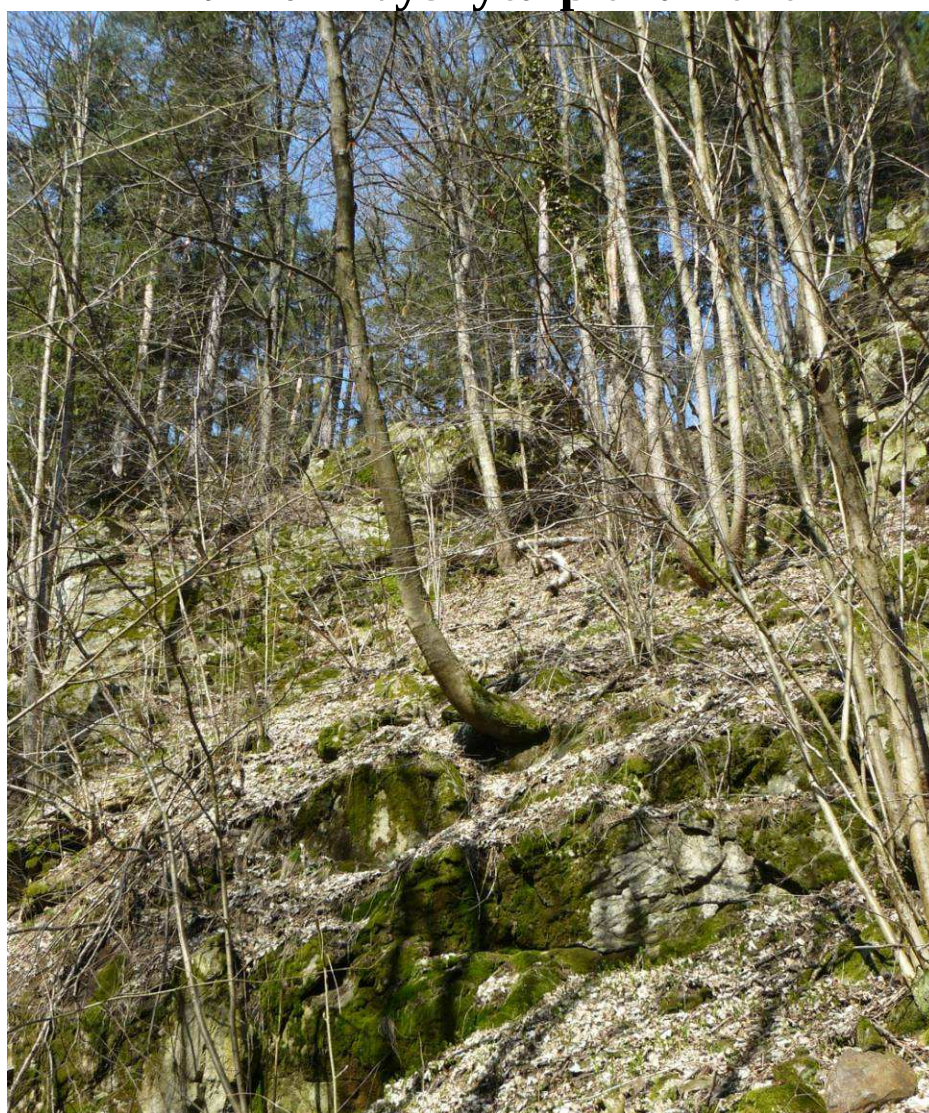
Nežárecká ulice 103/IV
377 01 Jindřichův Hradec
IČO 266 50 762

Jindřišské údolí

lokalita vykoupená v rámci programu

„Místo pro přírodu“

Průzkum výskytu plazů 2010

Zpracovali: Jan Fabián, Petr Hesoun, Vlastimil Medek
Listopad 2010

ÚVOD:

Tato práce vznikla díky podpoře z programu Ochrana biodiverzity, koordinovanému Českým svazem ochránců přírody (dále ČSOP).

Na průzkumu plazů se podíleli členové sdružení Hamerský potok a další herpetologové a zájemci o studiu plazů. Zkoumáno bylo tzv. Jindřišské údolí, což je údolí Hamerského potoka mezi obcemi Blažejov a Jindřiš. Součástí tohoto úseku je i plocha, která byla v roce 2007 vykoupena ČSOP z programu Místo pro přírodu.

CHARAKTERISTIKA ÚZEMÍ:

Jindřišské údolí je území ležící cca 4 km východně od Jindřichova Hradce, podél toku Hamerského potoka nad obcí Jindřiš. Nadmořská výška zkoumaného území je cca 470-500 m n.m. Horninovým podkladem jsou zejména cordieritické ruly až nebulitické migmatity. V nivě potoka se vyskytují hlíny, písčité hlíny až hlinité písky. Klimaticky patří území do okrsku mírně teplého, vlhkého, vrchovinného. Průměrná roční teplota je 6-7°C. Roční úhrn srážek je průměrně 650-700 mm n.m. Půdním typem je zejména kambizem, v nivě fluvizemě, lokálně pseudogleje. Na svazích údolí jsou časté rankery a litozemě.

Svahy údolí jsou porostlé lesem. Nejstrmější partie svahů jsou porostlé lesy velmi málo ovlivňovanými člověkem a to zejména lesem suťovým sv. Tilio-Acerion. Některé části horních partií k jihu obrácených skalnatých svahů pak jsou porostlé lesy s charakterem acidofilních doubrav až reliktních borů. Část svahů je pak porostlá kulturními lesy s převahou jehličnanů. I tyto kulturní lesy jsou však poměrně významné jednak vysokým (cca 20%) podílem jedle bělokoré, jednak významnými druhy v keřovém a bylinném patře – zimolez pýřitý, zimolez obecný, dřípátka horská ap. Podrobně se lesním společenstvům Jindřišského údolí věnoval BOUBLÍK, 2002. Na úpatí svahů se nachází několik pramenišť, takže louky v nivě jsou pomístně silně podmáčené.

Niva údolí je porostlá vlhkými, místy silně degradovanými loukami, převážně ze svazů *Calthion* až *Molinion*. Na úpatí svahů se nachází několik pramenišť, takže louky v nivě jsou pomístně silně podmáčené.

Tok Hamerského potoka v tomto úseku je poměrně citlivě upravovaný. Kolem jediného jezu, který se ve zkoumaném úseku nachází byl vybudován rybí přechod. Dno potoka je kamenité, místy s bahnitými, nebo písčitými nánosy.

Ve zkoumaném úseku údolí bylo zaznamenáno několik alespoň regionálně významných druhů rostlin, například – bledule jarní, dymnivka bobovitá, hrachor jarní, plicník tmavý, zimolez pýřitý, dřípátka horská, oman hnidák aj. Bylo zde zaznamenáno také několik významných druhů hub, vázaných zejména na tlející dřevo, jako hlívička jedlová (*Hohenbuehelia abietina*), houžovec bobří (*Lentinellus castoreus*), kožovka purpurová (*Hymenochaete cruenta*) aj.

Z obratlovců byl na počátku průzkumu znám výskyt 6 druhů obojživelníků (viz tabulka), z nichž vyzdvihnout můžeme nález čolka velkého zaznamenaný v roce 2009 a 3 druhů plazů (slepýš křehký, užovka obojková, užovka podplamatá). K nálezu užovky podplamaté došlo poprvé v roce 2009. Z významných ptačích druhů v území hnízdí například skorec vodní, ledňáček říční, datel černý. Hamerský potok jako loviště využívá vydra říční. Z významnějších druhů bezobratlých živočichů byl zjištěn výskyt velevruba malířského a vzácně také velevruba nadmutého a brouka *Omalysus fontibellaquei*, mandelinky *Timarcha metallica* či tesaříka *Acanthocinus griseus*.

Lidské vlivy spolupůsobící na formování bioty

Niva potoka bývala obhospodařovaná jako louky. Lesy na strmých svazích byly ovlivňovány pastvou a v přístupnějších polohách probíhalo zřejmě extenzivní hospodaření, které zde

umožnilo například vznik společenstva *Deschampsio flexuosae-Abietetum* na části pozvolnějších svahů.

Později byla většina nivních luk ponechána ladem a zejména horní části svahů byly částečně zasaženy holosečným lesnickým hospodařením.

Po roce 2005 došlo k obnovení údržby luk, od roku 2008 je část nivy nepravidelně pasena. Zásahy v lesích byly omezeny pouze na nejnutnější míru – odstraňovány jsou dřeviny ohrožující průtok vody Hamerským potokem, přístupovou cestu údolím a smrky napadené kůrovcem. Pro zvýšení biodiverzity stanovišť byly v nivě vyhloubeny tři tůně, dvě průtočné, jedna zásobená vodou z průsaků.

METODIKA:

Průzkum byl prováděn pochůzkami jednotlivců či menších skupin osob údolím. Při některých návštěvách byl procházen celý úsek, někdy pouze vytypované části území.

Odchyt zjištěných plazů nebyl prováděn, plazi byli pouze zaznamenáni, případně provedena fotodokumentace. Výsledky byly doplněny i sběrem nalezených svlečků.

Druhy *Anguis fragilis* a *Natrix natrix* určovali všichni zájemci, kteří se pochůzek účastnili, determinaci *Zootoca vivipara*, *Lacerta agilis*, *Natrix tessellata* a *Coronella austriaca* provedli J.Fabián, P.Hesoun a V.Medek.

VÝSLEDKY:

Výsledky jsou zapsány v následující tabulce, kde je zapsáno datum pochůzky a ve sloupci s jmény druhů pak zapsán počet kusů příslušného druhu zaznamenaných v ten den.

Datum	<i>Anguis fragilis</i>	<i>Lacerta agilis</i>	<i>Zootoca vivipara</i>	<i>Natrix natrix</i>	<i>Natrix tessellata</i>	<i>Coronella austriaca</i>
25.4.2010			1	2		
6.5.2010	7			1		
4.6.2010				1		
5.6.2010	2			1		
12.6.2010						
17.6.2010					1	
19.6.2010	1		1	2		
23.6.2010				1		
2.7.2010		11				
8.7.2010	2					
15.7.2010	2					
18.7.2010			1	1		
24.7.2010			1	1		1
9.8.2010	1			1		
12.8.2010		1				
16.8.2010	14					
26.8.2010	2					
29.8.2010				1		
20.9.2010						1

DISKUSE:

Během průzkumu bylo zjištěno 6 druhů plazů.

Slepýš křehký (*Anguis fragilis*) – Často nalézáný druh, prakticky v celém zkoumaném úseku. Ve větším počtu byl zjištěn při zimování při úklidu přístřešku pro ovce.

Ještěrka obecná (*Lacerta agilis*) – Bylo zaznamenáno několik jedinců. Populace tohoto druhu se vyskytuje pouze na začátku údolí v okolí sádek a bývalého mlýna.

Ještěrka živorodá (*Zootoca vivipara*) - Nepříliš početné populace tohoto druhu se vyskytují v celém zkoumaném úseku Jindřišského údolí

Užovka obojková (*Natrix natrix*) – Jediný poměrně často nalézáný had. Zjištěny byly dospělé kusy i subadultní a juvenilní exempláře.

Užovka podplamatá (*Natrix tessellata*) – Ačkoliv byl průzkum zaměřen především na zjištění početnosti tohoto druhu, podařilo se pouze jedno náhodné pozorování V. Medkovi. Jedinec byl zahlédnut pouze krátce a proto se nezdařil plánovaný odchyt pro odběr vzorků pro analýzu DNA.

Užovka hladká (*Coronella austriaca*) –Byly nalezeny dva kusy na osluněných úsecích cesty na dně Jindřišského údolí. Tento druh dosud nebyl z Jindřišského údolí znám.

ZÁVĚR:

Průzkumy v roce 2010 se nám podařilo potvrdit výskyt 6 druhů plazů. Z toho užovka hladká byla v území zaznamenána poprvé.

Nepodařilo se nalézt více jedinců užovky podplamaté. Letošní nález však naznačuje, že v roce 2009 se zřejmě nejednalo o náhodný výskyt, ale že se malá populace tohoto hada v území vyskytuje. Z výše uvedených důvodů se nepodařilo odchytit užovku podplamatou a odebrat vzorky pro analýzu DNA.

Nálezy byly zapsány do NDOP a budou předány orgánům ochrany přírody a krajiny – Jihočeský kraj, MěÚ J.Hradec.

Výsledky budou prezentovány při akcích pro veřejnost realizovaných sdružením Hamerský potok o.s.

SOUVISEJÍCÍ OPATŘENÍ REALIZOVANÁ MIMO PODPOŘENÝ PROJEKT:

Na podporu výskytu plazů jsme v roce 2010 na několika místech Jindřišského údolí vybudovali místa, která by mohla sloužit jako úkryt, zimoviště či líhniště plazů. V příštích letech se naše návštěvy zaměří také na sledování funkce těchto „zařízení“.

Na podzim 2010 jsme realizovali v Jindřišském údolí akci pro veřejnost, při které jsme účastníky seznámili s druhy vyskytujícími se v Jindřišském údolí a částečně i s jejich ekologií. Děti si zahrály hru zaměřenou na potravní ekologii jednotlivých druhů.

DOPORUČENÍ:

Pro ochranu a podporu výskytu plazů je možno provést následující opatření:

- Sledování úkrytů pro plazy, optimalizace jejich umístění a funkcí na základě výsledků tohoto sledování
- Prosvětlení míst vhodných pro výskyt plazů (vyřezání křovin apod.)
- Osvěta zaměřená na ochranu plazů, seznámení s jejich významem plazů jako indikátorů „zdravé krajiny“, seznámení s jednotlivými druhy a jejich zvláštnostmi a biologií apod.

FOTODOKUMENTACE:

Mladá užovka podplamatá zjištěná v lokalitě v roce 2009

